

Bologna Süreci: Uygulama veya Uygulayamama

Bologna Process: Apply or Not Apply

Muzaffer ELMAS

ÖZ

Eğitim öğretim konusunda dünyanın dört bir yanında yoğun çalışmalar yürütülmektedir. ABD, Japonya, Avustralya, Doğu Asya Ülkeleri ve Avrupa bu çalışmaları farklı şekilde sürdürmekte ancak ana fikir değişmemektedir. Burada ana fikir; eğitim öğretimin girdilere göre değil öğrenme kazanımlarına göre planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve kalitesinin izlenmesidir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak yürütülen çalışmalar Avrupa Yükseköğretim Alanı/Bologna Süreci kapsamında yapılmaktadır. Buradan amaç mezunların dünyayı tanıyan değişime açık bireyler olmalarını sağlamaktır. Son yıllarda ülkemizde de dünyadaki gelişmelere paralel olarak özellikle Bologna süreci kapsamında yeterlikler, AKTS, kalite, değişim programları konuları üzerinde yoğun çalışmalar yapılmakta; ayrıca kurumsal değerlendirme ve program akreditasyonu da önem kazanmaktadır. Karşılaşılan zorluklar, sorunlar ve bürokrasi bu çalışmaların sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kalite döngüsünü oluşturmak en önemli adım olmaktadır. Üniversite yönetimi ve değerlendirilmesi, öğrenciler, akademisyenler, fiziki altyapı ve finans gibi kurumsal büyüklükler ile eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve toplumla paylaşma eylemleri ve buradan elde edilen sonuçlar ile yönetsel aşamalardan meydana gelmektedir. Birey, bölüm, fakülte ve üniversite hedef ve faaliyetlerinin belirlenmesi ve bunların belirli periyotlarda ölçülmesi önem kazanmaktadır. Oldukça bürokrasi içeren bu çalışmalar üniversite yönetimlerini ve diğer paydaşları yormakta ve kalite süreçlerine karşı dirençler oluşmaktadır. Bilgi çağı ile birlikte üniversite yönetimlerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Dünyada meydana gelen değişimi kavrayıp uygulamak kadar, sürdürülebilirliğini sağlayacak sistemler kurmak önem kazanmaktadır. Bu süreçlerin web tabanlı bilişim sistemlerine dayalı yaklaşımlar ile işletilmesi iş yükünü azaltmakta, şeffaflığı geliştirmekte ve hesap verebilirliği kolaylaştırmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Kalite, Eğitim-öğretim, Bologna süreci

ABSTRACT

There are lots of studies carried on education and training all over the world. U.S., Japan, Australia, East Asia and Europe continue this work in different ways, but the main idea is the same. Here, the main idea is designing and sustaining educational systems based on learning outcomes, student centered approaches, system evaluation and quality cycles rather than inputs. Studies carried out in parallel with developments in the world are made under European Higher Education Area/Bologna Process. The aim here is to have graduates who are world citizens open to change. In recent years, in parallel with the changes in the world, especially based on Bologna Process reforms, comprehensive studies such as National Qualifications Framework, ECTS credits, student exchange programs and quality assurance systems are carried out in Turkey. Challenges, problems and bureaucracy make difficult to sustain these important studies. Create a cycle in order to ensure the sustainability of the quality of this work is the most important step. A university management and evaluation scheme is consisting of corporate figures such as student, academic staff, physical infrastructure and financial parameters, and process qualities for student achievement, scientific research and community share, and their results shaped by managerial and behavioral capability of the system. Goals, objectives and performance in activities of individuals, departments and faculty of the universities are getting more important to identify and evaluate in certain periods. This challenging work having high bureaucracy strains university management and other stakeholders, and increases resistance to the quality processes. Establishing systems to ensure the sustainable quality gains importance as understanding and implementing the change in the world. Operating these quality processes with a systematic approach based on web technologies will result in reduced work load, increased transparency and accountability.

Keywords: Higher education, Quality, Education and training, Bologna process

Muzaffer ELMAS (✉)

Sakarya Üniversitesi Rektörü, Sakarya, Türkiye

Rector of Sakarya University, Sakarya, Turkey

elmas@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 20.09.2012

Kabul Tarihi/Accepted : 01.11.2012

GİRİŞ

Dünya'da yükseköğretimde gelişmeler üniversitelerin temel işlevleri eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve bunları topluma paylaşmadır. Bilgi çağı ile birlikte üniversitelerin bu işlevlerini yerine getirmesinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Meydana gelen değişimi kavrayıp uygulamak kadar, bu değişimi sürdürülebilir kılmak da önem kazanmaktadır.

Eğitim ve öğretimin planlanması konusunda dünyanın dört bir yanında yoğun çalışmalar yürütülmektedir. ABD, Japonya, Avustralya, Doğu Asya Ülkeleri ve Avrupa bu çalışmaları farklı şekilde sürdürmekte ancak ana fikir değişmemektedir. Burada ana fikir eğitim öğretimin girdilere göre değil, öğrenme kazanımlarına ("learning outcomes") göre planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve kalitesinin izlenmesidir. Dünyada öğrenme kazanımları farklı şekillerde de ifade edilmektedir. Örneğin, ABD'de eyaletler arasında genel olarak sayısal okuryazarlık, sosyal bilim bilgisi, analiz sentez yeteneği, kritik ve yaratıcı düşünme, yazılı ve sözlü iletişim, bilgi okuryazarlığı, takım çalışması ve problem çözme, kişisel ve sosyal sorumluluk, hayat boyu öğrenme başlıklarında tanımlanmakta olup, benzer yeterlikler çerçeveleri Avustralya, Kanada, Singapur, Malezya'da da hazırlanmaktadır (Cardoso, Portela, Sá, & Alexandre, 2008; Jacobs, & van der Ploeg, 2006; European University Association (EUA), <http://www.eua.be>)

Yukarıdaki kavramlar ve yetkinlikler zamana göre değişmektedir. Buradan yola çıkarak;

- Bölümlerin öğrenme kazanımları tanımlanmakta,
- Öğrenme kazanımlarına göre ders planı ve içerikleri hazırlanmakta,
- Kazandırma yöntemleri ve ölçme yöntemleri tanımlanmaktadır.

Bu aşamada en çok odaklanılan nokta ise yetkinliklerin kazandırılmasına yönelik öğrenme merkezli eğitim, akademisyen desteği ve buna uygun öğrenme çevresi ve uygun yönetişimdir. Yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kalite döngüsünü oluşturmak gereklidir. Kalite döngüsü, yapılan çalışmaların belirli zaman aralığında izlenmesini, değerlendirmesini yaparak sürekli iyileştirmeye yol açacak mekanizmalar geliştirmektir.

Bologna Süreci, 2010 ve 2020 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı yaratmayı hedefleyen ve 47 üye ülke tarafından oluşturulan ve sürdürülen bir süreçtir. Bologna Süreci'nin temelleri 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonunda yayımlanan Sorbonne Bildirisi ile atılmıştır. Bologna Süreci'nin temel hedeflerinden altısı bu bildiri ile ilan edilmiş ve daha sonra yapılan toplantılarda bu hedefler aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

1. Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploması ve/veya dereceleri oluşturmak, 2. Yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek, 3. Avrupa Kredi Transfer Sistemini (AKTS-European Credit Transfer System, ECTS) uygulamak, 4. Öğrencilerin ve

elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak, 5. Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak, 6. Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek, 7. Yaşam boyu öğrenimi teşvik etmek, 8. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımını sağlamak, 9. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı cazip hale getirmek, 10. "Avrupa Araştırma Alanı" (European Research Area, ERA) ile "Avrupa Yükseköğretim Alanı" (European Higher Education Area, EHEA) arasında bir sinerji kurmak.

Avrupa Yükseköğretim Alanı Bükreş Toplantısı'nda ve 2015 Hedefleri Bükreş Bakanlar Kurulu Toplantısı'nda (2012), ulusal seviyede, ilgili paydaşlarla ve yüksek öğretim kurumlarıyla birlikte aşağıdaki önceliklerin gerçekleştirilmesi planlanmıştır:

- Bologna Sürecinin uygulanması ve değişimi yönetmek için daha fazla çaba göstermek,
- E4 grubu (ENQA, ESU, EUA ve EURASHE) tarafından hazırlanan 'Kalite Güvencesi için Avrupa Standart ve İlkeleri'nin ("European Standards and Guidelines for Quality Assurance-ESG") kullanılabilirliğini geliştirmek üzere yeniden gözden geçirmek,
- Yükseköğretimin finansmanı ve yönetişimi ile ilgili diyalog başlatmak,
- Tüm seviyelerdeki yönetim yapılarına öğrencilerin ve personelin katılımlarını desteklemek ve akademik özgürlüğü içeren özerk ve hesap verebilir yükseköğretim kurumları oluşturmak,
- Yükseköğretim kurumlarını arasında daha fazla ortak program ve dereceler geliştirmek,
- Öğrenci merkezli öğrenme ve yenilikçi öğretim yöntemlerini ve destekleyici ve ilham verici bir çalışma ve öğrenme ortamı yaratılmasını güçlendirecek koşulları oluşturmak,
- Özellikle eğitim programlarının geliştirilmesinde, istihdam edebilirliği, yaşam boyu öğrenmeyi, problem çözme ve girişimcilik becerilerini işverenlerle iyileştirilmiş işbirliği yoluyla artırmak (Bologna Process European Higher Education Area, 2012; The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), <http://www.enqa.eu>)
- Ulusal yeterlilikler çerçevesi, AKTS ve Diploma Eki uygulamalarının öğrenme kazanımları temelli olmasını sağlamak,
- Yeterlilikler çerçevelerinin uygulamada nasıl çalıştığı, öğrenme kazanımları ile ilgili bağın vurgulanması ve ulusal kapsamda kısa kademe yeterliliklerinin Avrupa Yükseköğretim Alanında Yeterlilikler Çerçevesi'nde nasıl dikkate alınacağı ile ilgili çalışmaları koordine etmek.

Türkiye'de Uygulama

Türkiye 2004 yılından itibaren başlamış olduğu Bologna süreci ile ilgili uygulamalar konusunda başlangıçta kademeli eğitim sistemi, öğrenci değişimi konularına mevcut durumu itibarıyla

önde başlamıştır. Geçen süre içinde YÖK, Ulusal Ajans, Bologna uzmanları desteğiyle, yeterlikler çerçevesi, kalite, AKTS uygulamaları ve öğrenme kazanımları konusunda yoğun bilgilendirmeler yapılarak sürecin benimsenmesi konusunda önemli çabalar sarf edilmiştir. Üniversiteler tanınma konusunda diploma eki ve ECTS etiketi ("label") başvuruları yapmış ve başarmışlardır. Ayrıca yeterlikler çerçevesi kabul edilmiş ve 6111 sayılı yasa ile yeterliklere ve öğrenme kazanımlarına göre eğitim, iç ve dış kalite süreçleri, hayat boyu öğrenme, önceden öğrenilenlerin sayılması gibi Bologna sürecini destekleyici hususlar kanunlaşmıştır. Tüm bu çabalara karşılık Bologna sürecinin asıl paydaşlar olan öğrenciler ve öğretim elemanlarınca benimsenmediği ortadadır. Avrupa Yükseköğretim Alanı-Bologna sürecini en iyi uygulamaya çalışan kurumun rektörü olarak tespitim şudur: Benzer adımları ve süreçleri ABD ve takipçileri 10 adımda tasarlıyor. Avrupa yükseköğretim alanı ise iki veya üç kat daha ayrıntılı tasarlıyor. Bu nedenle hedefe ulaşması ve kurumlara yayılması zorlaşıyor. Yapılması gereken bu süreçleri basitleştirmektir.

Üniversitelerin yönetimi ve değerlendirilmesi, öğrenciler, akademisyenler, fiziki altyapı ve finans gibi kurumsal büyüklükler ile eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve toplumla paylaşma eylemleri ve buradan elde edilen sonuçlarla yönetsel aşamalardan meydana gelmektedir. Birey, bölüm, fakülte ve üniversite hedef ve faaliyetlerinin belirlenmesi ve bunların belirli periyotlarda ölçülmesi önem kazanmaktadır. Bürokrasi içeren bu çalışmalar üniversite yönetimlerini ve diğer paydaşları yormakta ve kalite süreçlerine karşı dirençler oluşmaktadır.

Yukarıda belirtilen adımların içinde, değişim, girişimcilik, inovasyon, uluslararasılaşma, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi küreselleşmenin getirdiği kavramlar yer almaktadır. Ayrıca, üniversitelerin temel işlevleri eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve bunları toplumla paylaşma ayrı ayrı düşünülmemekte üçü de biri biriyle iç içe girmektedir.

Eğitim ve Öğretim

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak yürütülen çalışmalar Avrupa da Bologna Süreci kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmaların odağında öğrenim kazanımları ("learning outcomes") olduğuna göre bu kavramın anlaşılması oldukça önem kazanmaktadır. Öğrenim kazanımları, öğrencinin seviyenin sonunda elde edeceği bilgi, beceri ve yetkinlikler olarak tanımlanmıştır. Buradan amaç mezunların dünyayı tanıyan değişime açık bireyler olmalarını sağlamaktır. Bologna sürecinde ülkemizde TYYÇ (Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi) tanımlanmış, Alan ve Program Yeterlikler Çerçevesi de buna göre hazırlanmıştır. TYYÇ ana başlıklar olarak;

- Kuramsal ve olgusal bilgi,
- Bilişsel ve uygulamalı beceri,
- Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk, öğrenme ve iletişim, sosyal yetkinlik ve alana özgü yetkinliklerden meydana gelmektedir.

Bu aşamada en çok odaklanılan nokta ise yetkinliklerin kazandırılmasına yönelik öğrenme merkezli eğitim, akademisyen desteği ve buna uygun öğrenme çevresi ve uygun yönetimidir.

Burada en önemli adım, yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kalite döngüsünü oluşturmaktır. Kalite döngüsü, yapılan çalışmaların belirli zaman aralığında izlenmesini, değerlendirmesini yaparak sürekli iyileştirmeye yol açacak mekanizmalar geliştirmektir. Gerek Avrupa'da Bologna süreci kapsamında, gerekse dünyada bu konuda yapılan çalışmalarda bürokrasi ve akademisyenlerin gösterdiği direnci azaltmanın başlıca yolunun bu çalışmaları web tabanlı yapmak olduğu görülmektedir. Bu şekilde eğitim öğretimin tüm aşamaları yakından izlenebilmekte ve değişim ve gelişme ayak uydurmak kolaylaşmaktadır (Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Öğretim Bilgi Sistemi, 2012).

Sakarya Üniversitesi Uygulama Adımları

Uygulama ekibi

Bu süreci uygulamak amacıyla oluşturulan ekip, eğitim öğretim, bilişim, kalite alanlarında rektör yardımcısı ile birlikte süreci yürüten ve sürekli iletişim halinde olan 10 kişilik eğitim öğretim komisyonu ile her birimin bilişim ile yakından ilgili elemanlarından oluşan kalite temsilcilerinden oluşmaktadır.

Sürecin web tabanlı yazılım ve yönetimi

Eğitim komisyonunun aldığı kararların ve sürecin uygulanmasında bürokrasiyi en aza indirme amacıyla yazılım geliştirilmiş ve sürecin tamamı bu şekilde web tabanlı olarak yönetilmiştir. Bu bağlamda üniversitemizde geliştirdiğimiz Eğitim Öğretim Bilgi Sistemi 'www.ebs.sakarya.edu.tr' adresinde yer almaktadır.

İyileştirme nedenleri

İlk güncelleme

Üniversitemiz ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyinde yeterlikler ve öğrenme çıktılarına dayalı olarak 300 farklı programda altı aylık süre zarfında ilk güncelleme tamamlandı. Tüm birimlerimizde farklı isimlerde ve şekillerde verilen 12.500 farklı ders eşleştirilerek ders sayısı 6.500 civarına sadeleştirildi. Bu sürecin sonunda da "ECTS Label" ve diploma eki alındı.

İkinci güncelleme

Bologna sürecinin eğitim öğretimde yapılan yenilikler ve kalite süreçlerinin birimler ve öğretim elemanları tarafından yeterince benimsenmediği gözlenmiştir. Her iki süreçte de yer alan yorucu ve ayrıntılı işlemlerin ve adımların bunun başlıca nedeni olduğu tespit edilmiştir. Bunu gidermek amacıyla kalite süreçlerindeki hedef ve alt hedef sayıları 300'den 35'e indirilmiş, eğitim öğretim süreçlerinde ders öğrenme kazanımları tekrar yazılmış ve süreç basitleştirilmiştir.

Son güncelleme

Üniversitemizde kalite süreci ve eğitim öğretim süreçlerinin asıl muhatapları olan öğrencilere ve mezunlara etkin olarak yansıtılması amacıyla 2012 yılı başında oldukça önemli olan bir süreç başlatıldı. Temmuz ayında tamamlanan bu sürece göre bölüm ve programlardaki ders sayıları en fazla beş olacak şekilde yeniden yapılandırıldı. Bu sayede öğrencilerin bilgi beceri ve yetkinliklerini kazanması için şart olan öğrenci merkezli eğitim ortamı

sağlanmış oldu. Her dersin aktiviteleri ayrıntılı olarak yazıldı ve değerlendirilmeye esas alındı. Bir dönemde ders sayısı sekiz on sayılarına ulaşıldığında bu derslerde ödev, grup çalışması, rapor, sunum seminer gibi öğrenciye yetkinlik kazandıracak aktivitelerin yapılması ve izlenmesi imkânsız olmaktadır. Mezunların yetkinlikler kazanması için gerekli olan bu aktiviteleri izlemek ve yardımcı olmak amacıyla her ders için bir araştırma görevlisi veya öğrenci yardımcı atandı.

Öğrenim elemanlarının sürece katılımı

Bu sürecin uygulanmasında en önemli paydaş kuşkusuz öğretim elemanlarıdır. Öğretim elemanlarının mevcut yaklaşımlardan kurtularak öğrenci merkezli öğrenme ortamına yönelik zihniyet değişimini benimsemesi ve uygulaması en önemli adım olmaktadır. Bu değişimi sağlamak için eğitim programları düzenlemek, sürekli bilgilendirmek ve dünyadaki gelişmelere ilgi çekmek önem kazanmaktadır. Yapılanların evrensel süreçler olduğuna inanması ve görmesi benimsemeyi artırmaktadır. Ayrıca öğretim elemanlarını yormayacak ve zorlamayacak ortamlar hazırlamak ve özellikle bilişim alanındaki talepleri eksiksiz karşılamak önemlidir.

Öğrenci merkezli eğitim öğretim ortamı

Eğitim öğretim sınıf içinde olan bir eylem olmaktan çıkmıştır. Sınıf dışı çalışma ortamları, bireysel ve grup çalışması ortamları, sınırsız bilişim desteği, kapanmayan kütüphaneler, kolayca açılan kulüpler ve faaliyet desteği gibi unsurlarla desteklenen eğitim öğretim ortamı ve ayrıca ders materyallerinin elektronik ortamda paylaşılması, şeffaflık da bu sürecin başarılı olmasını sağlayacaktır.

Zorluklar

Üniversite dışındaki kuruluş ve paydaşların desteklememesi, ülkemizde uzun yıllar yapılan bilgilendirmelerin getirdiği bıkkınlık ve bunun sonucu kalite ve Bologna sürecine karşı olumsuz bakış açısı sürecin uygulanmasında zorluklar meydana getirmektedir.

Zorlukları azaltma

İyi uygulama örneklerinin arttırılması ve paylaşılması ile bu sürecin mezunlara olumlu etkilerinin ortaya çıkması ile oluşacak atmosfer, sürecin uygulanmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Stratejik Yönetim Bilgi Sistemi

Üniversite yönetimi ve değerlendirilmesi, öğrenciler, akademisyenler, fiziki altyapı ve finans gibi kurumsal büyüklükler ile eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve toplumla paylaşma eylemleri ve buradan elde edilen sonuçlarla yönetsel aşamalardan meydana gelmektedir. Birey, bölüm, fakülte ve üniversite hedef ve faaliyetlerinin belirlenmesi ve bunların belirli periyotlarda ölçülmesi önem kazanmaktadır. Oldukça bürokrasi içeren bu çalışmaların Üniversite yönetimlerini ve diğer paydaşları yormakta ve kalite süreçlerine karşı dirençler oluşmaktadır. Değişimi yönetmenin aracı olan bu süreci yine web tabanlı yönetmek oldukça önemlidir. Bu yapılarak yönetici ve akademisyenlere sadece sonuçlarla ilgilenmek kalmakta ve yayılım kolaylaşmaktadır. 'Stratejik Yönetim Bilgi Sistemi' adını

verdiğimiz bu sistem 'www.sybs.sakarya.edu.tr' adresinde yer almaktadır.

Akademik Bilgi Sistemi

Çoğu Üniversitelerde olduğu gibi bizim üniversitemizde de öğrenciler, personel, bilimsel araştırma, eğitim öğretim, stratejik yönetim, performans yönetimi... gibi pek çok yazılım bulunmakta ayrıca kişisel, bölüm ve fakülte sayfaları yer almaktadır. Bunun yanında öğretim elemanlarından bu sayfalar için sürekli veri istenmektedir. Ayrıca ADEK raporu, BEK raporu, faaliyet raporu, akademik yükseltme raporu, performans raporu v.b. birbirine çok benzeyen bilgiler için rapor hazırlanmaktadır. Bu raporların ve sayfalardaki bilgilerin eksikliği, yanlışlığı ve çelişkisi de bizler tarafından bilinmektedir. Bu durum belirli büyüklüğü aşan kurumlarda yönetimi zorlaştırmakta ve raporla günü kurtarmaya yönelik olmaktadır. Bu durumu düzelterek daha kolay yönetilebilir bir üniversite ve sürdürülebilir kalite sistemi oluşturmak amacıyla 'Akademik Bilgi Sistemi' ve 'www.sabis.sakarya.edu.tr' adresli bir yazılım geliştirmekteyiz (2012). Bu yazılımdan akademik elemanların bir yerde tasnif edilmeden ulusal makale ve konferans dışındaki tüm akademik, idari çalışmaları otomatik olarak güncellenerek birey, birim web sayfaları oluşturuldu. ADEK, BEK, Faaliyet raporları ve performans ölçümleri kolayca elde edildi.

SONUÇ

Avrupa Yükseköğrenim Alanı'nda ana fikir, eğitim öğretimin girdilere göre değil öğrenme kazanımlarına göre planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve kalitesinin izlenmesidir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak yürütülen çalışmalar Avrupa Yükseköğretim Alanı/Bologna Süreci kapsamında yapılmaktadır. Amaç, mezunların dünyayı tanıyan ve değişime açık bireyler olmalarını sağlamaktır. Son yıllarda ülkemizde dünyadaki gelişmelere paralel olarak özellikle Bologna süreci kapsamında yeterlikler, AKTS, kalite, değişim programları konuları üzerinde yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca kurumsal değerlendirme ve program akreditasyonu da önem kazanmaktadır. Karşılaşılan zorluklar, sorunlar ve bürokrasi, bu çalışmaların sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır.

- Birey, bölüm, fakülte ve üniversite hedef ve faaliyetlerinin belirlenmesi ve bunların belirli periyotlarda ölçülmesi önem kazanmaktadır. Oldukça bürokrasi içeren bu çalışmalar üniversite yönetimlerini ve diğer paydaşları yormakta ve kalite süreçlerine karşı dirençler oluşmaktadır.
- Bilgi çağı ile birlikte üniversite yönetimlerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Dünyada meydana gelen değişimi kavrayıp uygulamak kadar, sürdürülebilirliğini sağlayacak sistemler kurmak önem kazanmaktadır.
- Bu süreci-değişimi yönetmede kullanılabilir araçların web tabanlı geliştirilmesi yönetimi kolaylaştırmakta ve iş yükünü azaltmaktadır. Sistematik geliştirilmiş bir yönetim platformu yöneticilere süreçler içinde boğulmadan tepeden bakış, sonuçları izleme ve sonuca etkiyen faktörlere daha hızlı etki edebilme, kalite çevrimleri oluşturma imkânı sağlamaktadır. Bu sayede eğitim öğre-

timin tüm aşamaları yakından izlenebilmekte, değişim ve gelişme ayak uydurmak kolaylaşmaktadır.

- Bu yapılmadığı takdirde çoğu adımlarda olduğu gibi, uygulamalar bir kere yapılır; sonraki aşamalar ise kişilere bağlı kalır ve sonucunda başarısızlık kaçınılmaz olur. Bu nedenle bilgi çağında/günümüzde dünyadaki gelişmeleri bilmek ve farkında olup uygulamak kadar ve sürdürülebilirliği sağlayacak sistemler kurmak önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

Bologna Process European Higher Education Area. Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen Bükreş Bildirgesi (26-27 Nisan 2012). Erişim: <http://www.ehea.info/>

Cardoso A.R., Portela M., Sá, C., & Alexandre, F. (2008). Demand for higher education programs: the impact of the Bologna process. *CESifo Economic Studies* 54(2), 229-247.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Öğretim Bilgi Sistemi, 2012. Erişim: <http://www.ebs.sakarya.edu.tr>

European University Association (EUA): <http://www.eua.be>

Jacobs, B., & van der Ploeg, F. (2006). Guide to Reform Higher Education: A European Perspective. *Economic Policy*, 21(47), 535-592.

Sakarya Üniversitesi Akademik Bilgi Sistemi, 2012. Erişim: <http://www.sabis.sakarya.edu.tr>

Stratejik Yönetim Bilgi Sistemi. Erişim: www.sybs.sakarya.edu.tr

The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA): Erişim: <http://www.enqa.eu>